

Historische Kring Losser

Oet Dorp..... .....en Marke

Frans TWEEWIELERS
Rödel en Zn.

Gronausestraat 32-34
7581 CG LOSSER

Telefoon: 053-5382122 www.rodeltweewielers.nl

Georg W.Th. van Slageren
Belastingadviseur

Hogeweg 36
7582 CH Losser

tel. 053 - 538 28 50
georgvanslageren@hetnet.nl

Eten in 2 landen

Jie vork in Nederland vasthouden, maar je mes in Duitsland? Deze gezellige eetgelegenheden staan als een van de weersgrens, zo niet als enige ter wereld, midden op een landgrens.

Rick's Vis & Vlees
Hoofdstraat 310
7586 AC Overdinkel
(grensovergang Overdinkel/Gronau)
telefoon 053-2315399

Primaera

Dat is makkelijk scoren

- Sigaretten
- Sigaren
- Shag
- Rokersbenodigdheden
- Tijdschriften
- Kranten
- Wenskaarten
- Postzegels
- Standaarden
- Lotte/Foto/Krasloten
- Fotoservice
- Beltegoed
- Snaap
- (Voorkal)tickets voor o.a. FC Twente

...even naar Primaera

Primaera Marcel
B. Leurinkstraat 5
7581 AR Losser
Tel: 053-5387251

Ook voor Kantoorartikelen en Pasfoto's...!!

DRANKENSPECIALIST
t Raedthuys
- SINDS 1968 -

St. Maartenstraat 59
7581 AK Losser
Tel. 053 - 538 65 83

brunna 1894 ontstaan

ALTIJD EEN PASSEND KADO; UW ADRES VOOR:

Boeken, tijdschriften, loterijen, sigaretten, wenskaarten en beltegoed

Diverse kadobonnen: VVV irischeques - boekenbonnen - bioscoopbonnen

postkantoor - ING servicepunt

Historische Kring Losser (HKL)

De Historische Kring Losser zet zich sinds haar oprichting in 1969 in voor het behoud van het cultuur-historische erfgoed van de gemeente Losser (vooral van de dorpen Losser, Overdinkel en Glane), het vastleggen van informatie in publicaties en andere (audiovisuele) media en het organiseren van lezingen en exposities. Hierdoor blijft de kennis van het verleden actueel en wordt toegankelijk gemaakt voor een breed publiek.

Bezoekadres: 't Lossers hoes, Raadhuisplein 1, Losser (zaal 1.25)

(Op maandag, dinsdag en woensdag van 09.00 tot 12.00 uur en op afspraak).

Correspondentieadres:

Veldkamp 54, 7586 GB Overdinkel

Email: secretaris@historischekringlosser.nl

Website: www.historischekringlosser.nl

Ledenadministratie:

Gerard ten Brake, Hogeweg 137, 7582 CC Losser
tel. 053 538 5479

Bankrekening t.n.v. Historische Kring Losser

IBAN: NL 35 RABO 0337 3080 98

BIC: RABONL2U

Bestuur

Voorzitter

Stefan Korf   Lutterstraat 77   7581 RA   Losser   06 1282 2443

Secretaris

Dick Grovenstein   Veldkamp 54   7586 GB   O'dinkel   06 1515 3058

Penningmeester

Frank Hengelman   Vosbultkamp 23   7586 GR   O'dinkel   06 3723 9853

Andries Kuperus*   Dr. L. de Bruijnstr. 12   7582 AA   Losser   053 5383196

Jack Scholtens*   Heidehof 54   7581 VJ   Losser   053 5385756

André van der Veer   Willibrordlaan 38   7581 DT   Losser   06 3344 4933

*) Redactie van Oet Dorp en Marke

Thea Evers*   Dr. Staringstraat 7   7582 BL   Losser   053 5382613

Georg van Slageren*   Hogeweg 36   7582 CH   Losser   06 1136 7831

Oet Dorp en Marke Losser

Wordt aan het eind van elk kwartaal toegezonden aan de leden van de HKL.

De jaarcontributie bedraagt € 17,50 (bij postverzending € 21,50) per jaar.

Overname (geheel of gedeeltelijk) en publicatie van artikelen is alleen toegestaan met toestemming van de redactie en bronvermelding.

ISSN: 2666-4895 (online versie)

Omslagfoto: De excursie na de jaarvergadering op 23 april voerde ons naar Ahaus. Stadsgidsen vertelden over het verleden, maar ook over het heden. (Ahaus is nu op weg een klein Silicon Valley in Duitsland te worden).

Het verleden is 'herbouwd', want Ahaus werd in de Tweede Wereldoorlog zwaar gebombardeerd. We zagen natuurlijk het barokke praalslot van de Vorstbisschop van Münster Friederich Christian von Plettenberg uit 1689-1695. Helaas is het maar zeer beperkt toegankelijk.

In de poorthuizen zijn twee musea, een schoolmuseum en een museum over de geschiedenis van de bewoners van het slot. Daar is ook een deel van het prachtige servies te zien met het wapen van de roemruchte Bernhard van Galen (Bommen Berend), die in 1665 Losser in brand liet steken.

Ook werd een bezoek gebracht aan de R.K.-kerk St. Mariä Himmelfahrt. De kerk, die stamt uit de 14e eeuw werd eind 19e eeuw neogotisch herbouwd. Het kerkschip werd in 1965 afgebroken en herbouwd volgens het basisidee van het tweede Vaticaanse concilie: een ontmoetingsruimte voor mensen. Geslaagd of niet, dit bouwwerk, de meningen verschillen hierover.

Na afloop konden we napraten onder het genot van een kop koffie of thee 'mit Kuchen' en we kunnen terugzien op een geslaagd uitstapje.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Van het Bestuur/Agenda.....	3
De Slag bij Stadtlohn, 400 jaar..... <i>Thea Evers</i>	4
Van Snippenkamp naar Snippert..... <i>Gerard Snippert</i>	6
Uitstapje(s) langs de Dinkel..... <i>Andries Kuperus</i>	22

Fotoverantwoording:

Tenzij anders vermeld zijn de foto's afkomstig uit het archief van de HKL (in-
kleuring door Andries Kuperus).

Nieuwere foto's, tenzij anders vermeld, zijn gemaakt door Andries Kuperus.

Ledenavonden

Op 13 maart gaf **Harm Smeenge** een lezing over **het landschap van Noord-oost Twente** met als thema aardkundige, ecologische en cultuurhistorische kenmerken, speciaal toegespitst op het Dinkeldal.

Ook was er aandacht voor de kasteelopgraving van de [Hunenborg](#) in het Volther- en Agelerbroek die in 1916 plaats vond. Met nieuwe kennis en technieken heeft in 2016 een heropgraving plaatsgevonden, waarna vele vragen/mysterieën over deze ringwalburg konden worden ontrafeld. Hij vertelde wat is aangetroffen en wat dit allemaal betekent over de ouderdom en de functie in relatie met het omliggende gebied.

In het eerste kwartaal van 2024 zal Harm Smeenge een tweede presentatie geven. Die zal gaan over de stuwwal van Ootmarsum met zijn bronnen, watermolens en bijzondere natuur: het Springendal en het dal van de Mosbeek.

De eerstvolgende ledenavond vindt plaats op maandagavond **9 oktober**. **Dolf Ruesink** zal dan zijn interactieve voorstelling '**Feest der Herkenning**' (jaren 50 en 60) geven. Grand café Smit 20 uur.

Jaarvergadering en Jaarlijks uitstapje

Op zondag 23 april vonden de jaarvergadering en het jaarlijkse uitstapje plaats.

Stefan Korf blikte kort terug op 2022 en penningmeester Frank Hengelman gaf een overzicht van de financiële stand van zaken, welke positief is en in orde werd bevonden. De penningmeester werd dan ook decharge verleend. Het uitstapje ging dit keer naar Ahaus. Zie omslagfoto.

Diverse onderwerpen.

Het bestuur is met de gemeente nog steeds in gesprek over een **mogelijke verhuizing naar de Aloysiuschool**. Stefan Korf en Andries Kuperus hebben op 17 mei een bijeenkomst bijgewoond met alle potentiële verenigingen, die ook in de Aloysiuschool komen. Binnenkort zal het bestuur besluiten om wel of niet te verhuizen.

Namens het bestuur van de HKL hebben André van der Veer en Dick Grovenstein tijdens de **gemeentelijke dodenherdenking** op 4 mei bloemen gelegd. Twee leerlingen van de openbare basisschool De Saller, waar het scholenproject over de Tweede Wereldoorlog is gehouden, legden bloemen namens alle kinderen in de gemeente Losser. Ook lazen twee leerlingen van de genoemde school eigengemaakte gedichten voor.

Op donderdag **7 september** vindt de herdenking van verzetsheld Jo ter Laak plaats, bij de voormalige woning van zijn ouders aan de Hoofdstraat 60 in Overdinkel. In augustus komt hierover informatie te staan op onze website.

Op zaterdag **9 september** vindt de **Open Monumenten Dag** plaats in Losser. Ook hierover zullen we u op de website informeren.

Archief Stichting Losser-Widnoje overgedragen aan HKL

Na al vanaf eind 2013 'slappend te zijn gehouden' is de Stichting Losser-Widnoje in maart 2022 formeel ontbonden. In mei 2023 is het archief overgedragen aan de HKL.

Het archief bevat een schat aan herinneringen aan de samenwerking, die jarenlang tussen Losser en het Russische Widnoje heeft bestaan. Die samenwerking was het gevolg van een in de zomer van 1983 spontaan ontstaan idee van de Losserse gemeenteraad, om de toenmalige wereldleiders Reagan (USA) en Andropov (USSR) uit te nodigen om (samen met hun echtgenotes) naar Losser te komen, om over de wereldvrede te praten. Zij kwamen natuurlijk niet, maar de Russische ambassadeur kwam wel en dat leidde uiteindelijk tot een samenwerking, die ongeveer dertig jaar voortgeduurd heeft.

Op 23 december 2023 is het precies veertig jaar geleden, dat [ambassadeur Viktor Beletsky](#) Losser bezocht en dat is een mooie aanleiding om in het decembernummer van dit jaar uitgebreid aandacht te besteden aan het ontstaan van deze jume-lage. Het ons nu ter beschikking staande archief bevat genoeg stof om er een mooi verhaal van te maken en wie weet waartoe dit verder nog kan leiden.

Cie. Archiefbeheer en Redactie Oet Dorp en Marke

De Slag bij Stadtlohn, 400 jaar

Tijdens de excursie in Ahaus, na de jaarvergadering op zondagmiddag 23 april, vertelde de stadsgids ook over de Slag bij Stadtlohn, een plaatsje ten zuidwesten van Ahaus. Dit krijgsgebeuren, ook genoemd de 'Slag in de Lohnerbruch' vond plaats op 6 augustus 1623, dit jaar dus 400 jaar geleden. 50.000 soldaten stonden daar toen tegenover elkaar (katholiek tegenover protestant) in één van de bloedigste veldslagen uit die periode, op zo'n afstand dat men hier bij ons het gebulder van het geschut heeft kunnen horen. Dit riep direct veel vragen op en ik heb toen verteld, dat ik daarover heb geschreven in Oet Dorp en Marke 1998-1.

Het artikel is als volgt te vinden:

<https://historischekringlosser.nl/orgaan/teksten/1998-1.pdf>

Deze zomer wordt er in Stadtlohn veel aandacht geschonken aan deze veldslag, de grootste in Noord-Duitsland in de tijd van de Dertigjarige Oorlog (1618-1648). Deze oorlog, ook wel de allereerste wereldoorlog genoemd, was een grootschalig conflict waar de meeste Europese mogendheden bij betrokken waren. De hoofdoorzaken waren de spanningen tussen katholieke en protestantse staten. Maar ook andere geostrategische motieven speelden een belangrijke rol.

Veel aandacht dus voor dit verschrikkelijke krijsgebeuren, dat eindigde in een bloedbad, een totale afslachting. Zo is er een tentoonstelling met een groot Diorama van 20 m², waarop het slagveld is uitgebeeld en daarnaast nog twee kleinere. Er werden 16.000 tinnen figuren beschilderd en in de juiste slagorde opgesteld. Het getal van 50.000 was niet te halen, want dan had de oppervlakte van het nagebouwde terrein nog groter moeten worden en dat was niet te plaatsen. Originele kopergravures, pamfletten, bodemvondsten, portretten en wapens zijn tentoongesteld. En dit alles geeft een indrukwekkend beeld, van een historische slag, die zich zo dicht bij ons afspeelde, tijdens onze eigen Tachtigjarige oorlog.

De tentoonstelling is tot 28 oktober 2023 te zien in: Landhaus Eichenhof, Almsick 43, 48703 Stadtlohn, Duitsland en geopend op zaterdagmiddag en zondagmiddag van 14-18 uur,

Verdere informatie o.m. : <https://www.stadtlohn.de/1623>

Een interessant uitstapje voor een zaterdag- of zondagmiddag. Vanaf Losser c. 35 km en u bent er in een goed halfuur. En Landhaus Eichenhof is ook een restaurant, wel zo gezellig.

Thea Evers

VAN SNIPPENKAMP NAAR SNIPPERT

Inleiding

Tussen Losser en Oldenzaal ligt een landgoed genaamd 'De Snippert'. In de Marketijd was dat gebied nog onontgonnen heide, in eigendom van de Marke De Lutte. Het was een drassig veenachtig heidegebied. Natuurlijke afwatering vond onder andere plaats via de Bethlehemse beek die in dit gebied ontspringt. Die beek, die ca 4,4 km lang is, zoekt zijn weg meanderend door het landschap en mondt uiteindelijk uit in de Dinkel.

Voordat dit gebied door [Albert Jan Blijdenstein](#) werd ontgonnen en voor boscultuur werd ingericht, had het gebied al de veldnaam 'De Snippert' gekregen. Een veldnaam die later in de landgoednaam is overgenomen. Naast die veldnaam en landgoedbenaming zijn er in Losser ook nogal wat mensen, die de familienaam Snippert of Snippers dragen. Dat roept dan meteen de vraag op of er een relatie is tussen die familienaam en de (voormalige) veldnaam. Een voormalige veldnaam omdat op topografische kaarten met die benaming tegenwoordig alleen nog de benaming van het landgoed wordt bedoeld.

Maar als er een relatie is tussen die voormalige veldnaam en de familienaam: Is dan de familienaam afgeleid van de veldnaam 'De Snippert' of juist omgekeerd? Of is er helemaal geen relatie? En hoe is die veldnaam en familienaam dan ontstaan? En wat is dan de betekenis van die naam? Om dat te achterhalen moeten we terug naar het midden van de zestiende eeuw. De veldnaam en de familienaam Snippert komen we dan nog niet tegen.

Van Marke naar Gemeente

De Marke-organisatie heeft eeuwenlang bestaan. In Twente tot het begin van de 19^e eeuw. Tot 1811 vielen de Marken Losser en De Lutte onder het [richterampt Oldenzaal](#), maar per 27 november van dat jaar werd dit richterampt opgeheven. De Marke-organisatie Losser werd omgevormd naar een gemeentelijke organisatie. De Lutte wordt op dat moment bij de nieuwe gemeente Oldenzaal gevoegd.

1 Natte heide

De overheid kwam in die periode ook met regelgeving om de gemeenschappelijke markegronden onder rechthebbenden te verdelen. Na de Bataafse revolutie van 1795 kwam er namelijk steeds meer aandacht voor de exploitatiemogelijkheden van de woeste gronden. Individueel beheer zou volgens de deskundigen leiden tot snellere ontwikkeling van woeste gronden en hogere opbrengsten van de in cultuur gebrachte gronden.

Het duurde echter nog jaren voordat die verdeling binnen de Twentse Marke-gebieden gerealiseerd was. Zo waren in de jaren twintig van de 19e eeuw de meeste markegronden binnen het markegebied van De Lutte al wel verdeeld maar binnen de Marke Losser duurde dat nog tot 1851.

Per 1 juli 1818 werd vervolgens de gemeente Losser vergroot met het gebied van de marken Berghuizen, Beuningen en De Lutte, die tot dan bij de gemeente Oldenzaal waren gevoegd. In diezelfde periode (van 1812-1831) werd ook gewerkt aan het in kaart brengen van Nederland door een landelijk ingerichte kadasterorganisatie. Dat kadaster was primair bedoeld om als overheid meer inzicht te krijgen in eigendommen van grond en opstallen. Op basis van die kadastragegevens zou een betere rechtvaardige belasting geheven kunnen worden, gerelateerd aan de waarde van het eigendom.

Blijdenstein en landgoed De Snippert

Blijdenstein was een bekende naam in de textielindustrie in Twente. De doopsgezinde familie behoorde tot de machtigste textielfabrikanten in deze regio. Naast de industriële activiteiten waren ze actief in de politiek en op bosbouwkundig gebied. Zo ook Albert Jan Blijdenstein (1829-1896).

Nadat hij in de negentiende eeuw gronden had aangekocht in het gebied van de voormalige Marke De Lutte, en ook in het nabuurgebied van de Marke Lonneker, die vrijkwamen bij de verdeling van markegronden, groeide zijn bezit al gauw van 40 hectare naar 329 hectare in 1896. Hij richtte zich vooral op de bosbouw en behoorde tot de pioniers onder de particulieren, die ontginning van de heide en aanplant van cultuurbos op grote schaal ondernamen. Hij was één van de oprichters van de Heidemaatschappij in 1888.

Begin twintigste eeuw is vervolgens in het gebied tussen Losser en Oldenzaal door [Helmich Benjamin Blijdenstein \(1869-1919\)](#), een zoon van Albert Jan, een boerderij gebouwd en zijn bijbehorende akkers en weilanden aangelegd en vruchtbomen aangeplant. Die boerderij op wat nu dus het landgoed 'De Snippert' wordt genoemd, is de blikvanger in dat gebied. Die boerderij is in 1912 gebouwd en kreeg de naam '[Judithhoeve](#)', vernoemd naar de [klein-dochter van Albert Jan](#).

2. De Judithhoeve

Familienaam Snippert en verspreidingsgebied

Op 1 januari 1947 is het aantal inwoners in Nederland volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek 9,54 miljoen. Daarvan wonen er 633.558 in Overijssel. In de gemeente Losser wonen dan 18.456 mensen.

Het Meertensinstituut heeft in 1947 geïnventariseerd hoe vaak een bepaalde familienaam in Nederland voorkomt. Uit die inventarisatie blijkt, dat de familienaam Snippert op dat moment slechts 81 keer in Nederland is geregistreerd. Afgezet tegen het inwoneraantal in Nederland lijkt dat dus een vrij unieke familienaam te zijn. Die familienaam blijkt bovendien voornamelijk in Overijssel voor te komen en dan met name in Twente. Van die 81 mensen met die familienaam wonen er 75 in Overijssel, waarvan 59 in Losser, 14 in Enschede en van 2 mensen binnen Overijssel is de woonplaats niet benoemd. Van de 6 keer dat die familienaam buiten Overijssel voorkomt, is dat 5 keer in Gelderland en 1 keer in Noord-Holland. Van die 5 mensen in Gelderland met die naam is hun herkomst te herleiden naar de gemeente Losser.

De concentratie van die naam in Losser en het verspreidingsgebied van deze naam, duidt er sterk op dat de oorsprong van deze naam zeer waarschijnlijk in de gemeente Losser of directe omgeving gezocht moet worden.

Veldnamenonderzoek van Schönfeld

Veldnamen werden in het verleden gebruikt om een bepaald gebied met een naam te kunnen duiden zoals bouw- en graslanden, braakliggende terreinen

en woeste gronden, heuvels en dalen, bosjes, struikgewas, moerassige plekken enz. Veldnamen bestonden vooral in mondelinge, vaak dialectische vorm en waren niet zelden slechts in een kleine kring bekend. Met de invoering van het kadaster in 1832, waarin een perceel met nummer geïdentificeerd kon worden, nam het belang en het gebruik van veldnamen sterk af. Al zijn sommige veldnamen door overlevering heden ten dage nog wel bekend en worden die soms ook nog wel, met name door de oudere generatie, gebruikt om een bepaald gebied te kunnen duiden.

In een veldnamenonderzoek van Schönfeld uit 1949 worden duizenden veldnamen in Nederland geïnventariseerd. De betekenis van het woord Snippert wordt daarin afgeleid van Sniep. Het woord behoort bij snippen 'snijden', snippelen, snipper en 'in kleine stukjes snijden', waarbij ook de zelfstandige naamwoorden snippel, snipper 'afgesneden stukje', worden gerekend.

Den Snippenkamp voor het eerst genoemd in 1687

De Marke De Lutte, die eigenaar was van het merendeel van de woeste gronden in het gebied van het huidige landgoed Snippert, had net zoals vele andere marken regelmatig geldgebrek om de marketaken uit te kunnen voeren. Om aan extra inkomsten te komen werd af en toe wel een stukje markegrond verkocht. Zo wordt in 1660 een stukje grond verkocht aan Evert Smudde.

3. Grondaankoop in 1660 door Evert Smudde

Maar zoals hiervoor al duidelijk werd, was er op dat moment nog geen perceelindeling met perceelnummers zoals we die nu kennen. Om een perceel te kunnen duiden werd een omschrijving gegeven, waarbij veldnamen een belangrijke rol speelden. In dit geval gaat het om een stukje grond binnen de Marke De Lutte, tegen de grens van de Marke Losser. Zo'n nieuw afgescheiden stukje grond had natuurlijk nog geen eigen veldnaam. In het archief van

het landgericht Oldenzaal uit 1687 staat dat stukje grond dan als volgt omschreven, *'...gelegten aen die ene sijde aen die Lossersche Laecke en ter andere sijde aen Velt Herms kamp in die Elffter off Hengeler Heurne Marque Lutte'*.

Er loopt een zandweg door het veld van het Dorp Losser over de woeste gronden richting Marke de Lutte. Die weg eindigt bij de markegrens en werd voorheen *'De weg van De Snippert naar Losser'* genoemd. Tegenwoordig kennen we die weg nog als Snippertweg, al is de route wel wat gewijzigd ten opzichte van de oorspronkelijke route door het veld. Bovendien is die weg later verder doorgetrokken en gaat nu over in de Jopkeweg. Aan de Losserse kant sluit deze weg ter hoogte van de voormalige steenfabriek aan op de Oldenzaalsestraat. De Oldenzaalsestraat werd in 1832 nog aangeduid met de benaming *'weg van Oldenzaal naar Losser'*.

Vanaf het dorp Losser liep er volgens de kadasterkaart uit 1832 trouwens nog een tweede weg door het veld naar de grens met de Marke De Lutte, die eveneens *'weg van De Snippert naar Losser'* was genoemd. Die tweede weg (de onderste weg op de kaart in figuur 3) bestaat niet meer en is in de loop der tijd opgeslokt door het landschap.

Daar aan het einde van die weg, nog net binnen de Marke De Lutte, tegen de grens van de Marke Losser (*aen die Lossersche Laecke*), ligt dat stukje grond dat door Evert Smudde is gekocht. Omdat er al een weg naartoe loopt is dat perceel grond goed bereikbaar. Al is die weg toen zeker niet ontstaan om dat grondstuk te ontsluiten.

Of die weg er in het midden van de zeventiende eeuw al was is niet met zekerheid te zeggen. De Markeorganisatie bestond op dat moment al wel enkele eeuwen. Het is dan ook aannemelijk, dat die weg voor de 17e eeuw al is ontstaan om de woeste gronden van de Marke Losser te ontsluiten. Die weg zal gebruikt zijn voor het halen van hakhout, of turf of voor de aanvoer van heideplaggen voor de potstal en voor het uitdrijven van vee naar de woeste gronden. Maar voor Evert Smudde is, dankzij die weg, zijn nieuw aangekocht perceeltje grond bereikbaar.

Evert Smudde laat kort na de aankoop op die grond een boerenhuisje bouwen, maar gaat daar zelf niet wonen. Er komen pachters op. In 1687, Evert Smudde is dan al overleden, wordt het stukje grond en de boerderij (de kotterij), die daarop inmiddels is gebouwd, verkocht door een erfopvolger van de overledene. Bij die verkoop in 1687 is er in de documenten van het landgericht Oldenzaal voor het eerst sprake van de benaming *'den Snippenkamp'* voor dit grondstuk met kotterij.

De verkoper is *'Lambert ter Fleeer genaamd Smudde'* die het onroerend goed verkoopt aan Johan Bloemen uit de Lutte. *' bekanden verkofft te hebben,... ewiglick erfflick kummervrij ende onwederlosbaer, haere eigen toebehoirige kotterij, genaemt den Snippenkamp...'* De kotterij met grond wordt op dat

moment verkocht voor *'twee hondert vijftich Carl. Gulden, ad 20 stuij het stucke'*. Carl; staat voor Carolus gulden ingevoerd ten tijde van Keizer Karel V en gebruikt als rekeneenheid waarbij 1 Carolusgulden voor 20 stuivers staat.

Van snipper grond naar Snippenkamp

Als een stuk woeste grond werd ontgonnen en daar een boerenhuisje op werd gebouwd, kon dat niet met een perceelnummer of een adres worden aangewezen. Simpelweg omdat die systematiek, die we tegenwoordig kennen, nog niet bestond. Toch was er wel iets nodig om zo'n nieuw erf met bewoners te kunnen duiden. Vanuit de omgeving werd dan min of meer spontaan een benaming verzonnen, die veelal gelijktijdig voor erf en bewoners werd gebruikt. In de nieuwe naam werd dan iets gebruikt, waarmee het in de communicatie meteen helder was om wie of wat het ging. Als zo'n nieuwgevormde benaming overgenomen werd door meerdere mensen in de omgeving, groeide die naam vanzelf uit tot een alom bekende en geaccepteerde nieuwe benaming voor erf en bewoners.

Het heeft er alles van weg dat de benaming 'den Snippenkamp' is ingegeven door de 'snipper grond', die de bewoners van de kotterrie daar hebben ontgonnen en als akkerland in gebruik hebben genomen. Daarbij moeten we ook bedenken, dat een aanduiding 'een snipper grond' in het Twents een gebruikelijk omschrijving is voor een klein onbeduidend perceeltje grond. Snippenkamp als benaming lijkt daarmee te zijn ontstaan, doordat mensen de duiding van het grondstuk (snipper grond = klein strookje grond) hebben gecombineerd met duiding voor het gebruik (kaamp of kamp = akkerland). Dat hier akkerland van is gemaakt is wel logisch want de gemeenschappelijke gronden van de marke werden gebruikt voor het vee. In de verkoopakte waren de rechten op het gebruik van de markegronden in 1687 ook mee verkocht... 'met alle sijne olde ende nije gerechticheit messinge en uijtdrifte, te heijde en ende weide'.

Van Snippenkamp naar Snippelinck in 1689

Nadat de benaming den Snippenkamp voor de bewoners en de nieuwe boerenhoeve voor het eerst in 1687 in beeld komt in een document van het richterambt Oldenzaal, zien we twee jaar later ook de benaming Snippelinck of Snippelink gebruikt worden. Zo lezen we in het markeboek van De Lutte dat Johan Bloemen, die in 1687 eigenaar was geworden van deze kotterrie, in 1689 een bedrag verschuldigd is aan de Marke De Lutte 'vanwege den Snippelinck'. De inck of ink is een aanvulling in een naamgeving, die in Twente veel gebruikt wordt in de verwijzing naar een boerenhoeve of een familienaam. De uitgang -ink, -inck, ingh of ing in een naamgeving betekent in het Saksisch zoiets als, behorend tot ....

Opvolgende generaties van de eerste bewoners Snippelinck blijven hier vervolgens wonen. De naam Snippelinck wordt daarna in verschillende varianten doorgegeven van Snipperink tot Snippelinck, van Snippelinck tot Snippink tot uiteindelijk de familienaam Snippert. Ook de benaming Snippenkamp (of ook wel Snippenkaamp of Snipperkaamp) wordt daarnaast nog decennia gebruikt, niet alleen voor de kotterie, maar soms ook voor bewoners.

Familienaamvarianten

Na het ontstaan van de kotterie in het midden van de 17e eeuw lijken er twee parallelle 'stromen' in naamgeving te ontstaan. Aan de ene kant zien we naamvarianten die eindigen op ink of inck zoals Snippelinck op Snipperink, aan de ander kant zien we varianten die eindigen op kamp of kaamp, zoals Snippenkamp of Snippenkaamp. Maar in beide gevallen gaat het feitelijk om hetzelfde, al zit er wel een nuanceverschil in.

Bij inck ligt het accent op de verwijzing naar de boerenhoeve en de bewoners, bij kamp of kaamp ligt in de naam het accent meer op een verwijzing naar het gebruik van de grond, in dit geval dus akkerland. Al wordt deze variant in het begin toch ook nog wel eens gebruikt als familienaam.

Voor 1812 komen we dan ook legio varianten op de naam Snippert tegen in verschillende documenten. Zo vinden we een Snippelinck, die in 1691 is geboren in De Lutte en in 1707 vinden we bijvoorbeeld een Geertken Snippenkaamp, die gaat trouwen. In 1720 vinden we in het Verpondingregister ook een verwijzing naar de Snippenkaamp. En in 1739 zien we een vrouw Jenne Snippert, die ook wel 'van Snippershuis' of Snippelinck wordt genoemd. In 1745 trouwt Geertjen Snippelinck, dochter van Hermen Snippelinck, die op de kotterie woont, met ene Joannes Bloemen. Rond 1800 wordt bij de geboorte van kinderen van Hermen Snippert verwezen naar de geboorteplaats 'ob het Snippert'. Het gaat hier dan om een verwijzing naar het geboortehuis. De veldnaam 'De Snippert' bestond op dat moment nog niet.

Eigenlijk zien we als hoofdstroming vanaf 1691 al de [familienaam Snippelinck](#) ontstaan in de inschrijvingen in de DTB (Doopt, Trouw en Begrafenis) boeken. Al die inschrijvingen in de stamlijn zijn te herleiden naar de kotterie, waarvoor in 1687 bij de verkoop voor het eerst de benaming 'den Snippenkamp' werd gebruikt.

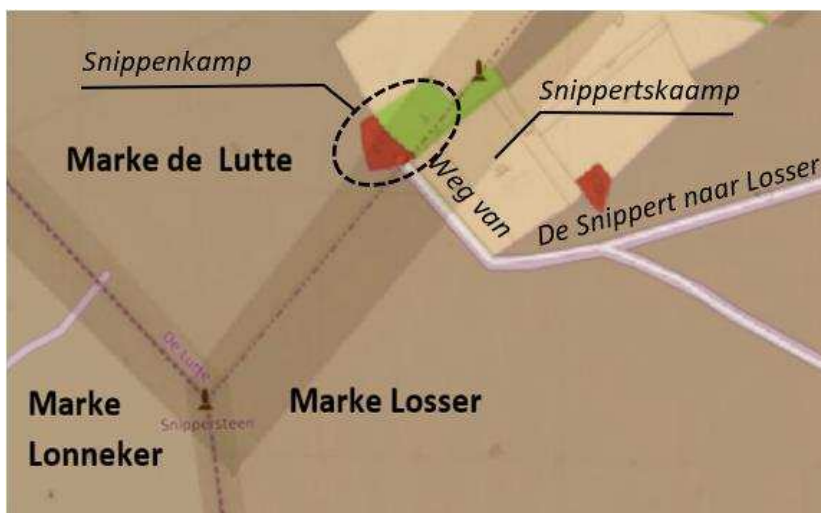
Vervolgens zien we dat voor de generatie vanaf 1736 de familienaam al een vaste vorm gaat aannemen en Snippert is geworden, ver voor 1811 dus, het jaar waarin een vaste familienaam verplicht werd. Al zien we daarnaast ook nog wel een variant Snippers, die in opvolgende generaties voortleeft en nu ook nog veel voorkomt in Losser en omgeving. Parallel daaraan is ook de erfbenaming 'den Snippenkamp' verlaten en is de benaming van die boerenhoeve het Erve Snippert geworden.

Tijdens de Napoleontische tijd waarin dus een vaste familienaam verplicht wordt, laat de bewoner Hermen Snippert van die boerenhoeve, die familienaam in 1812 vastleggen in het naamaannemingsregister in Oldenzaal. Hij is de enige die de naam Snippert voor hem en zijn drie kinderen laat vastleggen. In Enschede laat iemand anders de familienaam Snippers vastleggen. Die variant Snippers komen we ook op een aantal plaatsen tegen in de stamboom Snippert. Daaruit is af te leiden dat mensen met de familienaam Snippers en Snippert zeer waarschijnlijk dezelfde voorouders hebben.

Snippenkamp en Snippertskaamp

In de Marke Losser komen we in de [veldnameninventarisatie uit 1989 van de Historische Kring](#) een veld tegen met de naam Snippertskaamp (Snippertskaamp). Dat ligt direct tegen de grens van de Marke De Lutte, binnen de Marke Losser. Dat veld moeten we niet verwarren met 'den Snippenkamp' uit 1687, dat binnen de Marke de Lutte ligt. Volgens het kadaster in 1832 blijkt dit perceel in eigendom te zijn van Gerrit Snippert, een zoon van de Hermen Snippert, die zich in het naamaannemingsregister in 1812 met deze familienaam heeft laten registreren. Die Gerrit Snippert woont, net als zijn vader, op het erve Snippert, de koterie die in 1687 bij verkoop den Snippenkamp werd genoemd.

Bij deze Snippertskaamp binnen de Marke Losser gaat het niet om een perceel dat zijn naam ontleend aan een 'snipper grond' en het gebruik van die grond, zoals dat bij 'den Snippenkamp' het geval is. In dit geval gaat het om een perceel dat van iemand is, die dan al de familienaam Snippert gebruikt. De veldnaam Snippertskaamp is nu afgeleid van de familienaam (Snippert = eigenaar van het perceel) gecombineerd met het gebruik van dat perceel (kaamp = akkerland).

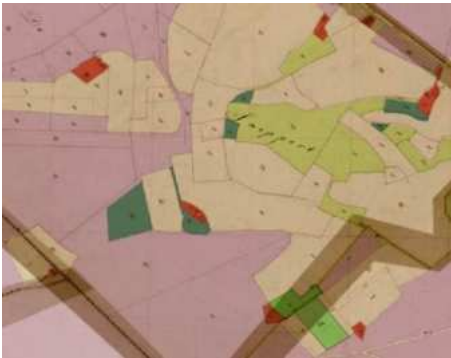

4 Snippenkamp en Snippertskaamp

Inspiratie voor straatnaam en veldnaam

Al deze ontwikkelingen vanaf 1660 leiden ertoe dat de familienaam Snippert en het Erve Snippert zo rond 1800 gevestigde namen zijn geworden, voornamelijk in Dorp en Marke Losser. Ook al wonen ze binnen de Marke De Lutte. De ontsluiting zoals hiervoor geschetst is toch gericht op Losser. Bewoners van deze marke zullen dan ook inmiddels spreken over 'De Snippert' of 'n' Snippert', als ze het hebben over de bewoners en de boerenhoeve. Het achterliggende terrein heeft dan rond 1800 nog geen gevestigde eigen veldnaam. Maar om het terrein vanuit Losser te kunnen duiden is het logisch dat er wordt gesproken over achtr'n n'Snippert of bie n'Snippert.

Dan wordt tussen 1812 en 1832 Nederland op kadastrale tekeningen in kaart gebracht. Percelen grond worden ingemeten, krijgen een perceelnummer en worden op papier op schaal ingetekend. De opnamen in het veld vinden voor Losser plaats in de periode 1827 t/m 1829. De landmeter, die tot taak heeft om het gebied in kaart te brengen, meldt zich op het gemeentehuis in Losser. Vervolgens gaat hij over de zandweg dwars door het heideveld van Losser naar het erve Snippert en het achterliggende gebied. Die zandweg wordt door hem op de kaart (veldminuut sectie H blad 7) benoemd als 'De weg van De Snippert naar Losser'. Een voor die tijd gebruikelijk manier om een weg te benoemen naar de eindpunten. In dit geval dus het Dorp Losser en het Erve Snippert, waar die weg op dat moment nog eindigt.

5. Veld De Snippert in 1832

Naast de veldminuten waarop in het kadaster 1832 de percelen op schaal zijn ingetekend is ook de OAT (Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel) een onderdeel van dat kadaster. Dat zijn de lijsten waarop onder andere de eigenaar en het gebruik van een perceel zijn vermeld. Voor elk perceelnummer is op deze OAT ook aangegeven tot welk veld ze gerekend worden.

De landmeter heeft de veldminuut sectie H blad 8 de naam 'De Snippert' gegeven, net zoals hij het naastliggende blad H-9 de naam De Bethlehem heeft gegeven. Met die naamgeving 'De Snippert' aan de veldminuut blad H-8 is

feitelijk ook de veldnaam 'De Snippert' geboren, zoals door de landmeter op de kadasterkaart in 1832 in dat gebied is ingeschreven.

Het logische gevolg daarvan is dat alle percelen die op die veldminuut H-8 voorkomen, in de OAT onder het veld De Snippert worden gerekend. Het betreft dan de percelen 1145 tot en met 1237

Dit is de eerste keer dat we deze veldnaam 'De Snippert' op een document tegenkomen, in dit geval dus de veldminuut H-8, die is opgemaakt in 1828/1829. Het Erve Snippert zelf is op die veldminuut wel als bebouwing ingetekend, maar is niet met naam genoemd. In foto 5 is dat binnen de cirkel midden onder te zien. De oorsprong van de benaming 'De weg van De Snippert naar Losser' en de veldnaam 'De Snippert', die op de veldminuten van het kadaster 1832 voor het eerst naar voren komen, vinden dus hun oorsprong in de naam van de boerenhoeve, die daar kort na het midden van de 17e eeuw is gebouwd. Een naam die ook voor de bewoners van die hoeve werd gebruikt, die daar al vanaf het ontstaan van de hoeve wonen. Die bewoners zijn overigens nooit eigenaar geweest van de boerenhoeve, maar hebben daar vanaf het begin altijd gepacht gewoond. De plek kunnen we nu nog terugvinden als het adres Snippertweg 10 in Losser.

6 De vroegere boerderij aan de Snippertweg

In 1909 werd die boerderij door brand verwoest. De foto is van de in datzelfde jaar herbouwde boerderij. In 1917 wordt de boerderij door de eigenaar, de erven Kock, verkocht aan iemand met de familienaam Snippers, komende uit Lonneker. De bewoners van dat moment, de familie Snippert, verhuizen dan naar een naastgelegen, door hen nieuwgebouwde boerderij op het adres Snippertweg 8. Met die verhuizing is ook de naam van het erve Snippert meeverhuisd naar dit nieuwe erf. Op de gevel prijkt nu dan ook nog in groter letters de benaming Erve Snippert.

Veldnaam op TMK 1864 ingeruild voor erfnaam

Als vervolg op de kadastertekeningen 1832 wordt Nederland topografisch in kaart gebracht. Het gaat dan om kaarten die later bekend staan als de Topografische Militaire Kaarten, of TMK 1864.

De toevoeging 1864 duidt op het jaartal waarop die kaarten voor Nederland compleet waren. Het deel van de TMK, waar ook de gemeente Losser onder valt, wordt in 1848 opgemaakt. Op die kaart komen we de benaming 'De Snippert' ook weer tegen. In eerste instantie lijkt het hier weer om de veldnaam te gaan.

Maar bijzonder is dat de veldnaam 'De Snippert', zoals deze op de kadasterkaart 1832 was vermeld, op deze TMK niet meer voorkomt. Met de aanduiding 'De Snippert' op de TMK wordt nu niet het veld aangeduid, maar wordt nu juist het erve Snippert bedoeld, dat op de kadasterkaart 1832 niet met naam was benoemd. Dat wil overigens niet zeggen dat, omdat die veldbenaming op de kaart is verdwenen, deze benaming hierna in Dorp en Marke niet meer gebruikt zal zijn. Net zoals daarvoor zal de veldbenaming 'De Snippert' of varianten als 'achter of bie 'n Snippert' in de onderlinge communicatie gewoon in gebruik zijn gebleven om dat veld te duiden.

7 Topografische Militaire Kaart 1864

Veldnaam terug op de topografische kaart

Nadat de veldnaam 'De Snippert' op de TMK 1864 was verdwenen, keert deze benaming toch weer terug op de topografische kaarten als de textielfabrikant Blijdenstein, begin twintigste eeuw de Heidemaatschappij een opdracht geeft, om een boerderij met akkers en weilanden in het gebied te ontwikkelen. In documenten van de Heidemaatschappij wordt eerst nog gesproken over gronden 'bij De Snippert' waarmee verwezen wordt naar het erve Snippert. Maar gaandeweg lijkt het gebied zijn eigen veldnaam, die er in het

kadaster 1832 al aan was gegeven, toch weer terug te krijgen. Want de Hei-
demaatschappij spreekt vervolgens weer gewoon over 'De Snippert' als veld-
naam voor dit gebied. In 1906 staat die veldnaam dan ook weer gewoon op
de topografische kaarten. Daarnaast is de verwijzing naar het Erve Snippert,
zoals die in 1848 wel op de TMK was genoteerd, op deze kaart in 1906 blijven
staan. Dat houdt dus in, dat die benaming 'De Snippert' nu twee keer voor-
komt met verschillende betekenissen: één keer als veldnaam en één keer als
naam voor de boerenhoeve.

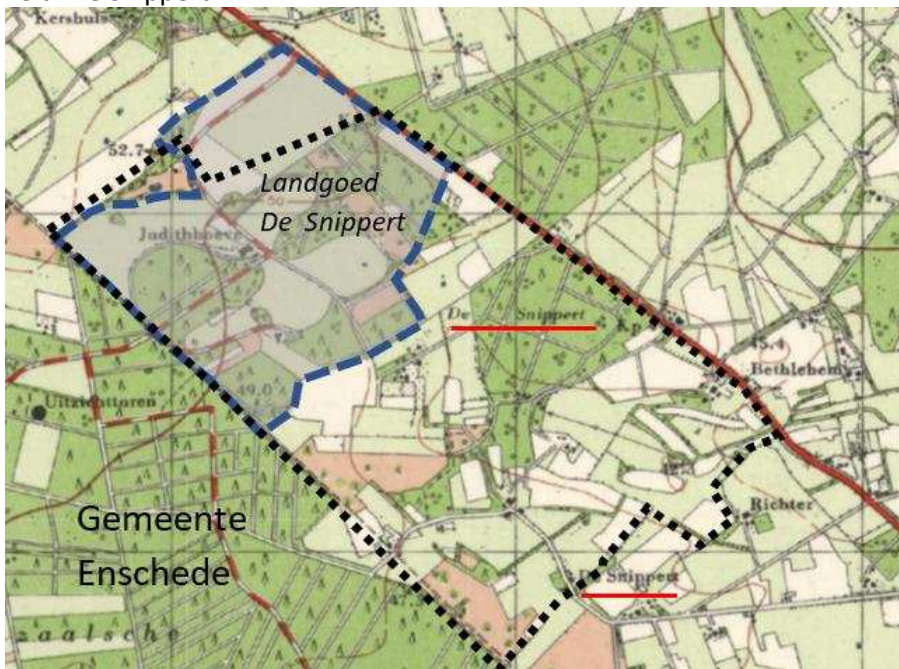

8 Erf en veldnaam op de kaart

In 1969 wordt het natuurgebied het Haagse Bos aangekocht door Natuurmonumenten. De Provincie levert daarin een bijdrage van 50% van de verwer-
vingskosten. Het Haagse Bos ligt naast het al in 1964 door Natuurmonumen-
ten aangekochte gebied, dat de benaming landgoed De Snippert heeft gekre-
gen. In een bijlage bij die notulen is de locatie en de omvang van het door
Natuurmonumenten aangekochte gebied 'De Snippert' ook ingetekend.
De Provincie schrijft: Het betreft een aantrekkelijk gebied, gelegen in de drie-
hoek Enschede-Losser-Oldenzaal, in de onmiddellijke nabijheid van het in
1964 aangekochte landgoed De Snippert, waarmee het vroeger één geheel
heeft gevormd.

Landgoedgebied kleiner dan het veld De Snippert

Het oorspronkelijke gebied dat van de landmeter in het kadaster 1832 voor het eerst de veldnaam 'De Snippert' had gekregen, is exact afgebakend en was veel groter dan het huidige landgoedgebied. Dat betreft het gebied binnen de zwarte contourlijn op de kaart (figuur 9). Dat gebied strekt zich uit vanaf de grens van de Marke De Lutte met Losser, richting de (in 1912 gebouwde) Judithhoeve. Op die markegrens vinden we ook het erve 'De Snippert', dat voor naamgeving van dit gebied de inspiratiebron is geweest. Zijdelings wordt dit gebied aan de ene zijde begrensd door de Oldenzaalsestraat en aan de andere zijde door de grens met de Marke Lonneker. Tegenwoordig de grens van de gemeente Losser met de gemeente Enschede. Maar zoals op de kaart in figuur 9 is te zien is het door Natuurmonumenten in 1964 aangekochte landgoedgebied veel kleiner dan het oorspronkelijke veld 'De Snippert'.

9 Veld en Landgoedgebied. Kaart 1964

De blauwe contourlijn van het 74 hectare grote landgoedgebied is ontleend aan een bijlage bij de notulen van de vergadering van de Provinciale Staten van Overijssel uit 1969. Op deze kaart uit 1964 (figuur 9) is ook goed te zien dat de benaming De Snippert die in 1906 op de kaart werd geplaatst voor het hele gebied, nog buiten het landgoedgebied staat.

Erfnaam verdwijnt van de kaart

Na het ontstaan van het landgoedgebied is hieraan de benaming landgoed De Snippert toegekend. Omdat de veldbenaming op de kaart nu niet meer bedoeld is voor het veldgebied maar voor het landgoedgebied, leidt dat ertoe dat vanaf 1977 de aanduiding 'De Snippert' op de kaart is opgeschoven richting Judithhoeve en daarmee dus op kaarten vanaf dat moment binnen de begrenzing van het landgoedgebied is gebracht.

10 Erfnaam niet meer op de kaart (1977)

Op de nieuwe kaarten vanaf 1977 is nu ook de benaming De Snippert, die in 1864 voor het eerst bij de boerenhoeve op de TMK was gezet weer verdwenen. De boerenhoeve zelf is nog wel ingetekend (zie binnen de cirkel in figuur 10). Dat die benaming hier is verdwenen is op zich wel logisch. Het boerenerf is nooit eigendom geweest van de familie Snippert en is in de voorliggende eeuwen ook niet uitgroeid tot een grote boerenhoeve. Bovendien woont er vanaf 1917 al geen familie Snippert meer op die boerderij.

Op basis van de historie...

met het oog op de toekomst

Langenkamp 9 - Losser - 053 538 3777 - www.poppinghaus.nl

Van snipper grond naar landgoednaam

Verrassend is dat hoewel de veldnaam of de latere landgoednaam 'De Snippert' niet aan de omschrijving lijken te voldoen die Schönfeld aan de betekenis van het woord Snippert of Snipper geeft (afgesneden stukje), de oorsprong van de naamgeving wel degelijk binnen die omschrijving past.

Immers zoals in het voorgaande beschreven leidt de 'snipper grond', het van het markegebied afgesneden en door Evert Smudde in 1660 gekochte stukje grond, tot erf en familienaam (De) Snippert.

Die benaming vormt bij de opmaak van het kadaster 1832 voor de landmeter dan de inspiratiebron voor de wegbenaming 'weg van De Snippert naar Losser' en voor benaming van veldminuut en veldbenaming 'De Snippert', uiteindelijk uitmondend in de landgoedbenaming 'De Snippert'.

Gerard Snippert

Bronnen

- ❖ Genealogie databank Historische Kring Losser:
<https://genealogie.historischekringlosser.nl/>
- ❖ [Veldnamen in Nederland van M. Schönfeld](#). Gijsbers en van Loon 1950
- ❖ Beroepsnamenboek. J.B. Glasbergen, ISBN 9789020404593
- ❖ Het 3 MARKEN boek 1402-1856. De Lutte, Berghuizen, Beuningen ISBN 978-90-825961-06 uitgave 2016. (HKL-2-0-5)
- ❖ [Grondstukken en bewoners in Dorp Losser omstreeks 1820](#) (dl. 1 uitg. 1986) en Marke Losser omstreeks 1832 (dl. 2 en 3 uitg. 1989). HKL.
- ❖ Grote Historische Atlas van Oost-Nederland 1830-1855, ISBN 9001962327
- ❖ Kadastrale Atlas Overijssel: Verloop van de kadastrering in Losser door P.W.J. den Otter, G.J.M. Hannink en J.H. Wigger. (DVD uitgave Stichting Kadastrale Atlas Overijssel 1832 i.s.m. Historisch Centrum Overijssel. ISBN 978-90-75097-17-7).
- ❖ [Beeldbank Cultureel Erfgoed](#)
- ❖ [Topotijdreis](#) - Topografische Kadaster Kaart
- ❖ [HisGis](#) -Historisch en Geografisch Informatiesysteem
- ❖ [Horigheid Kaart](#) : - Digitale Horigheidskaart van Twente
- ❖ Dossier Blijdenstein ([0233.1 via Archieven](#)) , Collectie Overijssel
- ❖ Transcripties [S21 DTB Rossum de Lutte RK \(1799-1812\)](#) en [S5 DTB richter-ambt Oldenzaal – Losser civil \(1795-1807\)](#) door Frank Steggink
- ❖ [CBG Nederlandse Familienamenbank](#)
- ❖ [Recht en onrecht in de Marke Losser](#) door Frans Jacobs (uitgave HKL)
- ❖ Notulen 1969 Provinciale Staten Overijssel
- ❖ [Delpher](#) - historische Nederlandse kranten, boeken en tijdschriften
- ❖ Oldenzaal (gericht): Afbeeldingen en transcriptie verponding en contributie [1716](#) en [1720](#)
- ❖ [Transcriptie rechterlijk archief landgericht Oldenzaal 1604-1687](#)
- ❖ [Erfgoed archief gemeente Enschede](#).

UITSTAPJE(S) LANGS DE DINKEL. Een reconstructie

Bladerend in de originele uitgave 1926 van het boek 'Losser Voorheen en Thans', geschreven door de Losserse burgemeester Van Helvoort, valt mij opnieuw op hoeveel zorg hieraan is besteed. Uit overlevering weten we dat Van Helvoort een wat afstandelijke man was. Toch zien we, als we wat dieper in zijn werk duiken, een andere persoonlijkheid. Vooral het laatste stuk van het boek, een beschrijving van 'onze' Dinkel van een eeuw geleden, is in gevoelig proza geschreven en misschien wel het mooiste wat hij ons heeft nagelaten. Maar oordeel zelf.

Eerst leek het verhaal op een aaneengesloten wandeling, maar als dat al zo was, moet deze met zevenmijlslarzen zijn uitgevoerd. Zo worden er duidelijk stukken Dinkel overgeslagen en misschien was dit ook nodig met de zware camera, die hij gebruikte voor illustraties.

Burgemeester Van Helvoort was een actief lid van de toenmalige fotoclub Helios. Hier op pad met vermoedelijk zijn zoon Harry.

Maar dat doet zeker geen tekort aan zijn verhaal. Een van de meest opvallende feiten is, dat hij met stelligheid de plek claimt waar nabij het theehuis van Menko een galg moet hebben gestaan. En dicht bij deze Twentse galg

ook een Bentheimse versie. Op grond van de naam 'Scherpenberg', kan dit natuurlijk heel goed mogelijk zijn geweest; zelf kom ik nergens verder dan een niet bewijsbaar vermoeden. Aan de voet van de heuvel (en in naaste omgeving) staat slechts één grenssteen namelijk nummer 5.

Grenssteen 5 van 1659 aan de voet van de heuvel.

Wel is dicht bij de groene grensovergang, aan de rand van de parkeerplaats aldaar, sprake van een drietal eenvoudige tussenstenen genummerd 6I, 6II en 6III (zonder inscriptie). Deze kunnen zeker niet worden omschreven als 'eenzelfde' met steen nummer 5 hierboven. Daarom heb ik de beschrijving van dit stuk grens in het Grenstractaat van Meppen van 1824 erbij gepakt en wordt de mogelijke vergissing meteen duidelijk.

Maar nu eerst het verhaal van de burgemeester:

We willen thans nog een uitstapje maken, daar waar het gewoel der samenleving niet is doorgedrongen, in de rustige omgeving onzer Lossersche 'binnenlanden'. In Gods vrije natuur, de stille ongerepte, zoo zelden nog door een menschenvoet betreden, zullen we trachten ons baan te breken. We zullen hierbij aandoen de uitspanningsplaatsen, eerst ontdekt de laatste jaren, waar honderden komen genieten hun rustige rust, om er verfrissing te putten en opbeuring.

BEELD • GELUID - WASSEN - KOELING - INBOUW - ETC.
OOK VOOR AL UW REPARATIES. SNEL EN VAKKUNDIG
ZONDER VOORRIJKOSTEN!

Tel: 053 4315522
Oudenhoopstraat 101
7511 DZ - Enschede
info@brilmanelektro.nl
electroworld.nl

Tel: 053 5381633
Kerkstraat 18
7561 AB - Losser
loosser@brilmanelektro.nl

Mooi voor elkaar

Sfeermaker
COMPANY INTERIEURBOUW

KEUKENS | WANDKASTEN | INLOOPKASTEN | BALIES | BARREN

NIJVERHEIDSTRAAT 10A | 7581 PV LOSSER
T +31 0036 51 323 773 | WWW.SFEERMAKERCOMPANY.NL

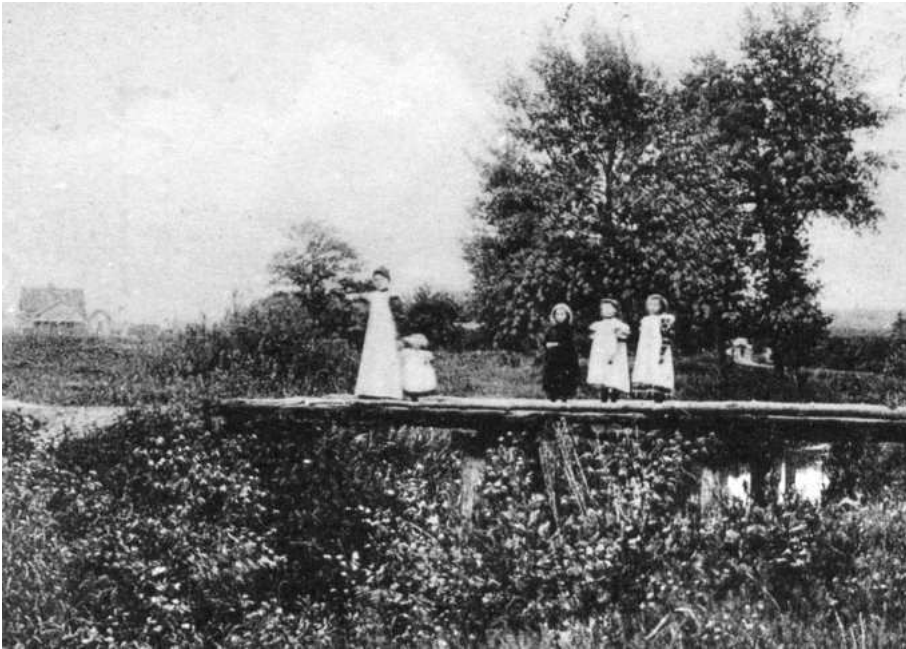
Lossers Voetcomfort

**Schoenreparatie
Pedicure
Podotherapie
Orthopedie
Wandelschoenen**

Raadhuisstraat 20, 7581AA Losser
053 538 1290
Wij hebben altijd de koffie voor u klaar staan!

PLUS
van Haaren
Overdinkel

Openingsstijden: Ma-Za 8.00-20.00 Zo 10.00-18.00

Vonder nabij Glane. Deze werd destijds veel gebruikt door textielarbeiders die in Gronau werkten.

De Dinkel, het grillige stroompje, dat des zomers zoo lieflijk kabbelend, zijn waterkristallen langs zijn bochtige oevers schuift, dat des winters tot een woesten vloed aanzwelt, overstromend de lage landen en verzwelgend boom en struik, die zijn vaart wil stuiten, zij zal ons op onzen weg grootendeels vergezellen.

Station Glane.

Bij het spoorwegstation Glane verlaten we den hoofdweg en dalen af naar het lage Dinkelland. Voor ons rijzen nu op in trotsche eentoonigheid de fabrieksgebouwen der Gronauer textielindustrie, waartusschen torenen tallooze schoorsteenpijpen, die hun zware rookpluimen uitbraken als om met zwarte kripwaden het zwerf te bezwangeren.

Dinkel met grenssteen en op de achtergrond industriestad Gronau.

Massaal en hoekig lijnen die bouwwerken, even onderbroken door de twee strakke spitsen der R. K. Kerk en de gekanteelde toren van de waterleiding, zoo vlak voor ons tegen den hemelkoepel van Mariablauw.

Rechts van ons, ver weg over de zacht golvende heide van het 'Kremersveen' vervagen de silhouetten van de reuzen industrie in eigen Twentheland, de fabrieken van Enschede, Lonneker en Hengelo.

Waar de Dinkel als langs een liniaal getrokken, plots in de dolste bochten overslaat, vinden we een paar scheefgespoelde grenssteenen, die ons zeggen, dat de rivier tot zoover in Westfalen is genormaliseerd, maar tevens ook, dat hier het eindje van Holland is bereikt. Hier vangen we onzen tocht aan, die eerst gaat door flauw heuvelend weiland met aan de eene zijde het Duitse douanekantoor, stoer en fors, als de beambte ervoor, aan de andere zijde een lieve schilderij, een Twentsche hoeve, bijna geheel verdoken in een overvloed van houtgewas te midden der sappig groene weide.

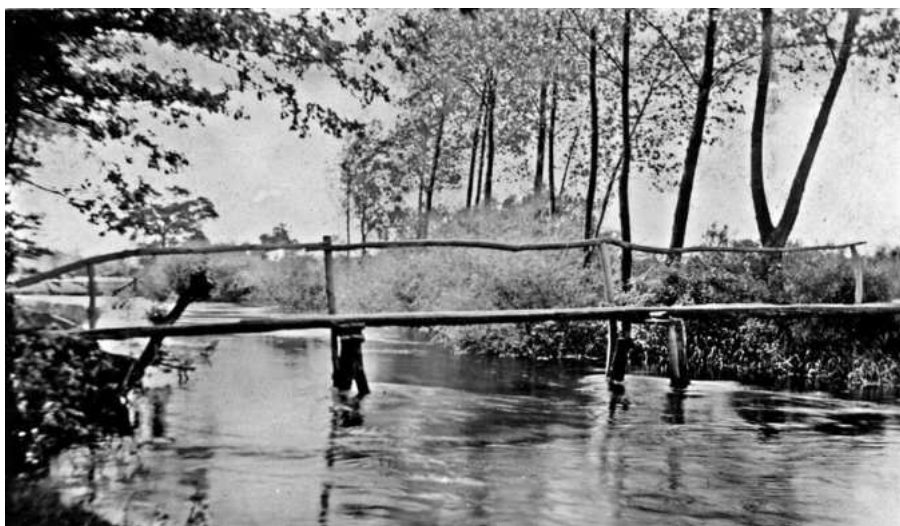

Hier kan alleen het Erve Dengeman worden bedoeld.

Het is een grillige speling der natuur zien we daar de takken van een tweetal boomen als wijlen de Siameesche tweelingen in en aan elkaar gegroeid. Dan komen we tusschen akkers en weiden, die zich uitspannen rechts en links tot waar laag akkermaalshout een grens vormt. Op de glooiende velden wiegt als een halmenzee het opschietende graan, welks teere groen naast de witte boekweitvelden zoo heerlijk afsteekt tegen het veel krachtiger groen der omzoomende hagen.

Nu kruipen we door elzenboschjes, waarvan de breed uitslaande takken weerspiegelen in het water der slingerende Dinkel, die meedogenloos haar oevers schuurt en geheele brokken in haar bedding stort.

Iets verder wordt ons de weg versperd door de wilde slingers der braambes, die zich tusschen het opgeschoten wilgenhout hebben gewoekerd als prikkeldraadversperring om een belegerde veste. Verlaten staat hier en daar op een walkant nog een eik overgebleven van de velen, die gevallen zijn, in zijn majesteit zich zelf genoeg.

Bijzonder aantrekkelijk is het Dinkellandschap op verschillende plaatsen, waar een rustiek bruggetje den stroom overspant of waar een primitieve vonder hoog boven het watervlak, een gevaarvollen overtocht biedt. Dicht bij de plaats waar de snelvlietende Ruhembergerbeek zich in de Dinkel stort, vormen zoo een paar wippende planken de 'Schoklandsvonder'. En primitiever nog dan de eenzame hoeve, die hier droomt in haar verval en hare verlatenheid, is de weg, die naar het boerderijtje voert, eenvoudig uitgegraven uit de rivieroeveren en dwars door de bedding van den stroom.

Schokland en Schoklandvonder in 1904.

Zoo naderen we de 'Zandbergen,' de duinstrook, die daar heeft gelegen der eeuwen door, onbekend en onbezocht. Maar wie kent in Twenthe thans de Lossersche Zandbergen niet? Wie heeft hier niet genoten in rustige eenzaamheid, de frissche zuivere luchten, die waaien over onze heuvelen, blinkend in den zonnegloed, getooid met de schilderingen van de jeneverbes, de decoratieve wilde heester, die zeldzaam gaat worden in Nederland?

Wat komen ze gestroomd de laatste jaren de dagjes menschen uit de fabriekscentra om hier te ademen den versterkenden geur onzer dennenbosschen.

Baden in de Dinkel in de Losserse Zandbergen.

Hoevelen weten te ontvluchten uit hun jachtend leven tusschen de vliegwielen der moderne beschaving om in onze Lossersche Zandbergen te komen drinken de levenskracht en den levenslust onder het koele loverdak van eiken en dennen, in het fluweelen gras der Dinkelweiden of in het heldere water der steeds stroomende beek.

Als we een der heuvels beklimmen blinkt ons tegen als een schoonen droom het groote witte klooster der Duitsche paters, even over de grens hier in 1923 in de eenzaamheid gebouwd. Feeëriek schemert het tegen de blankte van den einder, geflankeerd als het is door de diepdonkere bosschen van de Bardel.

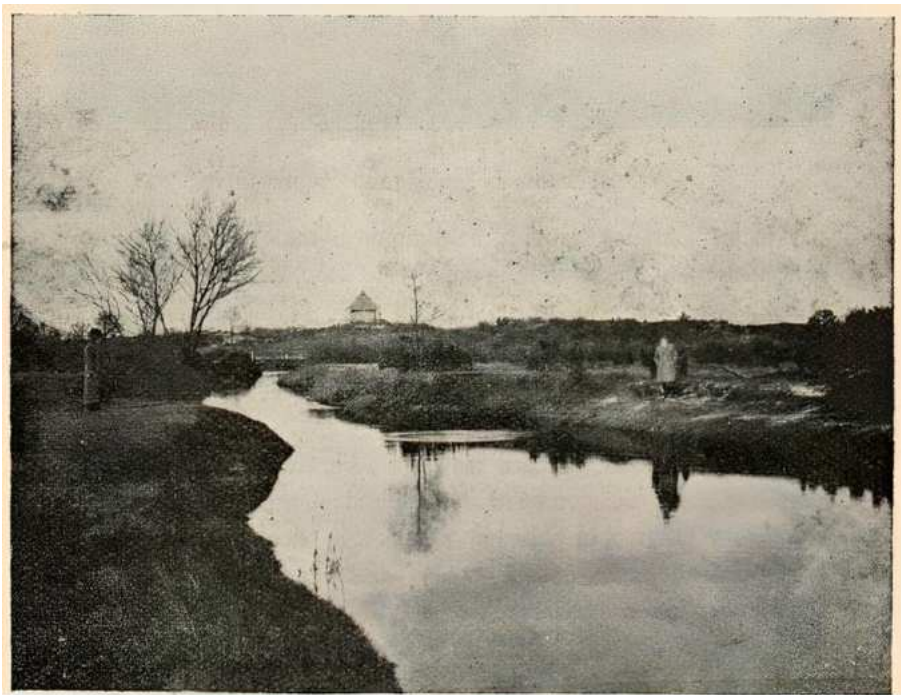
Klooster Bardel gezien vanaf de Losserse Zandbergen.

Naar de Dinkel gekeerd zien we weer de oude Saksische boerenwoning, waaromheen eeuwenoude dennen schrompelen, krom en hoekig als het bouwwerk, doch zich krampachtig wortelend in den schralen zandbodem als de Twentsche boer. Daar ontwaren we een hollen weg tusschen de hoge esschen door, langs wier steile kanten warbosschen van braamstruiken en wilde rozen bloeien. Op korten afstand hiervan staat een ouden vervallen stal, die in talrijke korven een nijver bijenvolkje herbergt.

Erve Bosman in de Lossersche Zandbergen 1921.

Ginder slingert een zandspoor door de velden om zich te verliezen in de weide, waar graast het roodbonte vee. Iets verder weer de hei in haar kleed van bloemenmozaiek en tusschen dit alles door kronkelt zich het zilveren lint van de Dinkel, telkens aan ons oog onttrokken, als door een ajour jurkje geweven.

De Dinkel in 't landgoed Verbecke.

Dan komen we aan het 'landgoed Verbecke'. De lage Dinkelweide, geëgaliseerd en gedraineerd, kunstig afgezet met statig gerijde betonpaaltjes. Daarnaast als een afsluiting van den horizon de lange woeste heuvelrug met zijn tallooze kronkelpaadjes over zijn deinende kammen. Hier bevinden we ons tusschen eik en wilg, beuk en els, weer afgewisseld door de witte berk, de zilveren den, de diepdonkere hulst. Als geschakeerd van bruin en donkergroen fluweel is er de grond met zijn oostersch tapijt van naalden en donzig mos, waarin het blinkende zand op sommige kale plekken de ornamentering vormt. Het koepeltje, dat op het hoogste punt, op den 'Scherpenberg' of 'Paaschbult' zijn arrogant puntdak boven de knoestige dennen steekt, noodt ons op zijn verhoogd terras in een wijden blik de omgeving te overschouwen.

Het theehuis eenzaam op de nog kale top van de Paaschberg of Scherpenberg.

Als we daarna het trappenpad afdalen, ontmoeten we aan den voet van den ondersten tree den grenssteen, in het op het klooster te Frenswegen 16 Mei 1548 gesloten grensverdrag reeds 'de oude' genoemd, met aan de Duitsche zijde het Bentheimsche wapen en aan de Hollandsche zijde het Bourgondische. Onder het Bourgondische kruis is op vrij primitieve wijze een figuur uitgehouwen, dat wel aan een strijkijzer doet denken en waarvan men tot voor kort geen verklaring wist te geven. De heer van Deinese is thans tot de ontdekking gekomen, dat deze figuur het vuurslag moet voorstellen, dat op meerdere emblemata van het Bourgondische huis voorkomt.

Weinige schreden verder, verscholen achter een boschje hulst aan den voet van een stevigen eik, vinden we nog eenzelfde grenssteen en we zouden zelfs een derde exemplaar ontdekken als we iets verder wandelen in de richting Gildehaus, waar hij op een kleine hoogte tusschen kreupelhout is verborgen. Dicht bij deze plaats, waar de eenzame landman thans zoo rustig zijn voren trekt door den zandigen bodem, stond ten tijde, dat hier nog de doodstraf gold, de Twentsche galg met op korten afstand daarvan dezelfde openbare strafplaats van het Bentheimsche.

Het erve Verbecke (nu Aarnink) voordat het in 1933 is afgebrand.

We nemen onze richting echter weer naar de Dinkel en langs de zeer gemoderniseerde boerderij 'Verbecke' zoeken we ons pad onder lage eiken en door het parkietengroen der wuivende varens, die het akkerland begrenzen, waarop de lupien zijn duizenden kaarsbloempjes heeft ontstoken. Aan het riviertje beland zien we hoe de stroom hier een stuk heeft gevreten uit het zand van een hoogen esch. Loodrecht daalt de oever enkele meters naar beneden en bij honderden hebben de oeverwaluwen zich hier ingegraven in den zandwand. Zwevend zwenken zij om onze hoofden met zacht klepperenden wiekslag.

Oeverwaluwen in de wal van de Dinkel bij De Poppe.

Een weinig verder schiet een watervogel schichtig op, gestoord in zijn zoete rust, als we moeizaam ons een weg banen langs den Dinkeloever door het ineengestregelde lage houtgewas, waarover meidoorn in afspraak met kamperfoelie hun witte en teergetinte bloesempatronen hebben geweven. Warrige dwergplanten, die het landschap kleuren met hun teere bloesems en zilveren loof.

Plots worden ook wij in onze peinzende eenzaamheid gewekt met ruw geweld, 't Is de D-trein Amsterdam-Berlijn, die dondert over de Dinkelbrug bij de Poppe. Als we onze halzen rekken boven het dwerghout zien we het gevaarte nog even over den hoogen spoordijk schuiven en we komen hier eerst tot de ontdekking, dat Losser wel ter dege aan de groote lijn is gelegen, maar dat men er vergeten heeft een station te bouwen.

De stoomtrein uit Berlijn passeert de Dinkel.

We treffen nu spoedig aan den rechter Dinkeloever een met struikgewas en warbosschen dichtgegroeiden strook, die duidelijk verraadt de uitlooper te zijn van den ouden Postweg, zooals hij in zijn laatste resten tegen de Dinkel stoot. Van het oude 'Schepersvonder' dat in dezen internationalen verkeersweg wel meer geweest zal zijn dan een vonder in zijn tegenwoordige beteekenis, is geen brokstukje meer te ontdekken, evenmin als van het verlengde van den Postweg in Duitsche richting, waar hij geheel is vergroeid in het weideland.

Zoo kruisen we weldra de nieuwe wegen Holland—Duitschland; eerst den ijzeren weg, de hooge spoorbaan waaronder wij een doorgang vinden bij de Dinkelbrug en vervolgens den welverzorgden met beuken geflankeerden

rijksweg, die zijn blinkend breed bazaltbed, in rechte lijn op den toren van Oldenzaal getrokken, hel doet stralen in de zon.

Vanuit het Lutter Dinkelland zien we de als koeken gesneden weiden en bouwlanden optornen tegen de glooiing tot waar de donkere bosschen uitkartelen tegen het luchtblauw.

We dringen verder langs ongebaande wegen naar de bekende Twentsche uitspanningsplaats 'het Lutter Zand'. Onze Lossersche Zandbergen hierbij vergeleken zijn slechts een uitgaaf in zakformaat.

Hier eindigen we het verhaal van de burgemeester en volgen we de Dinkel opnieuw vanaf het punt bij Verbecke, waar de rivier en grens weer samenkomen en daarna ongeveer hetzelfde verloop hebben.

Grenstractaat tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Hannover, Meppen 1824.

Artikel 10:

'Op den ouden grenssteen, staande aan den noordelijken voet van den Paaschbult of Scherpenberg; van dezen verder door de nieuwe kamp van den Hanoverschen landman Verbecke, en het gemeene veld, niet verre van de Dinckel en oostelijk van dit riviertje naar den ouden in een eiken boschje staande steen, welke wel met het Bourgondische en Bentheimsche wapen, doch met geen jaartal, is voorzien.

Ofschoon de weg alhier, die naar den hof van Verbecke leidt, in deszelfs lengte gedeelte door de grenslijn wordt doorsneden, zoo zal dezelve nogtans geheel Hanoversch blijven.

Van laatstgemelden steen gaat de grens verder, in regte lijn, op een punt aan den regter-oever der Dinckel, hetwelk zeven en dertig ellen zeven palmen of tien Rijnlandsche roeden rug-of zuidwaarts van het, in tegenwoordigheid van commissarissen in de rigting der opgegeven marktgrenzen tusschen de Nederlandsche gemeente Losser en de Hanoversche gemeente Gilhuis, gegraven kruis, op den regter-oever der Dinckel valt, zoodanig dat tusschen deze twee opgegeven punten, de Dinckel, ter lengte van zeven en dertig ellen zeven palmen of tien Rijnlandsche roeden, gemeenschappelijk blijft en de dalweg, of het midden derzelve, aldaar de grensscheiding maakt.

Deze gaat dan verder, van het laatste in de verlenging der voornoemde Marktgrenzen op den regter-oever der Dinckel vallende punt, in regte lijn op een ander vastgesteld punt, bij de plaats, waar het vorig huis van den Hanoverschen bouwman Oeverink heeft gestaan, en wel op eenen afstand van tweenvijftig Nederlandsche ellen zeven palmen of veertien rijnlandsche roeden van het middelpunt van den tegenwoordigen steenen put of bron des gezegden bouwman, rug- of westwaarts naar de Dinckel heen.

Van hier loopt de grens verder in regte lijn naar eenen met het jaartal 1659 en het Bourgondische kruis en Bentheimsche wapen gemerkten grenssteen,

welke op eene hoogte staat, waar voorheen de Twentsche galg heeft gestaan en verder in regte lijn tot op negen nederl. palmen of drie voeten rijnl. westelijk van den nog voorhanden paal der voormalige Bentheimsche galg’.

Grenssteen 16 hierna staat dus bij De Poppe op de Galgenberg, waar vlak in de buurt zowel de Twentsche en de dan nog bestaande Bentheimsche galg hebben gestaan. En zo is een vergissing dus gemakkelijk gemaakt. De burgemeester is waarschijnlijk per auto naar diverse plekken aan de Dinkel gereden en heeft zo zijn ‘wandeling’ samengesteld. Grenssteen 16 zal hij vanaf de Bentheimerstraat hebben aangelopen en met de ‘eenzelfden’ stenen zal hij mogelijk 16I, 16II en 16III hebben bedoeld. Hij heeft deze plek dan ook verwisseld met die rond het theehuis. Ook klopt de volgorde in zijn verhaal niet helemaal omdat de plek van de oeverwaluwen bij De Poppe zich op het land Verbecke lijken te bevinden. Verder moeten we niet vergeten, dat de situatie daar ter plekke onder leiding van de textielabrikant Menko drastisch is veranderd en grote delen van het gebied tussen Verbecke en De Poppe in die tijd nog een ondoordringbare woestenis waren, wat de oriëntatie moeilijk zal hebben gemaakt.

De zelfs nu nog moeilijk te vinden grenssteen 16.

En toch blijft het daarna bij mij ergens ‘wringen’. Van Helvoort wist toen misschien nog niet alles over grensstenen maar hij kende het landschap op zijn duimpje. Na het artikel nog eens kritisch te hebben teruggelezen dient de

meest waarschijnlijke oplossing zich aan. Weer te beginnen bij grenssteen 5 heb ik zijn 'enkele schreden' te letterlijk genomen. De 'eenzelfden' grenssteen 6 (rijksmonument op het erf van Aarnink) is slechts 100 meter verderop en staat inderdaad aan de voet van een oude eik. En daarna moeten we in noordelijke richting (Gildehaus) om de ook 'eenzelfden' grenssteen 16 (ook een rijksmonument) te bereiken. Zijn beschrijving was dus een vooruitblik en hij vervolgt zijn verhaal met 'we nemen onze richting echter weer naar de Dinkel en langs de zeer gemoderniseerde boerderij Verbecke' (nu dus Aarnink).

Grenssteen 6 bij Aarnink aan de voet van een oude eik.

We kunnen het hem niet meer vragen want burgemeester Van Helvoort is in 1967 op 84-jarige leeftijd in Heeze overleden. Zie ook artikel van Thea Evers in ['Oet Dorp en Marke' 2010-3](#).

Andries Kuperus

't Bakhuys

Losser

Langenkamp 2, Losser

Gesponsord door

Rabobank

SLAGERIJ HOGEBRINK

sinds 1938 een vertrouwd adres
Gronausestraat 104 - tel. 053-5381266

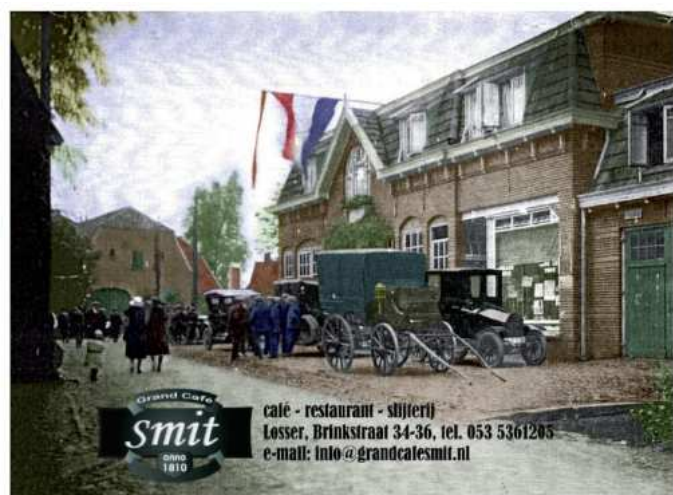

**'T TREF
HUUS**

Prins Hendrikstraat 1, Overdinkel
Tel. 053-536 1850

welkoop

Grand Cafe Smit
1810

café - restaurant - slijterij
Losser, Brinksstraat 34-36, tel. 053 5361205
e-mail: info@grandcafesmit.nl

- De winkel voor tuin en dier
- Deskundig advies
- Dichtbij en verbouwd
- Altijd vriendelijke en behulpzame medewerkers

Welkom bij Welkoop!
Bij voor een literatuurtje op www.welkoop.nl

LOSSER

Leusinkweg 1
053 - 5360777

KUNSTGEBIT LATEN MAKEN IN LOSSER?

Varwijk zit om de hoek!

- > Makkelijk bereikbaar
- > Gratis parkeren voor de deur
- > Vlak aan de rondweg, tegenover Toyota Peterman

- > op 7 min. afstand van De Lutte
- > op 8 min. afstand van Beuningen
- > op 15 min. afstand van Losser

TANDPROTHETISCHE PRAKTIJK

Varwijk

Het adres voor kunstgebit, klikgebit, reparaties en opvullen. **Altijd gratis advies!**

Oldenzaal Zandbreeweg 14, 0541 - 523444 | Enschede Emmastraat 201, 053 - 4303021 | www.tpp-varwijk.nl

Al weer meer dan 30 jaar aan de 'Labdiëk'

DRUKKERIJ JANSEN

Gronausestraat 28
7581 CG Losser
Tel. 053 - 538 80 90

info@drukkerij-jansen.nl
www.drukkerij-jansen.nl